

JEGYZET

- (1) *Buzási Enikő*: Régi magyar arcképek – Alte Ungarische Bildnisse. Magyar Nemzeti Galéria kiadványai, 1988.4.sz. 10.p.
- (2) *Rózsa György*: A Nádasdy-mauzóleum. Akadémia Kiadó, Budapest, 1991. 10.p.
- (3) *Ekkart, R.E.O*: Franekker professorenportreten. Franeker, 1977. 479-48.p.
- (4) *Rózsa György*: i.m. 13.p.
- (5) A 342 portréból 52 metszet hiányzik. Lelt.sz. 1676.
- (6) *Soltész Zoltánné*: A Thuróczy-krónika és kiadásai. In: *Thuróczy János: A magyarok krónikája*. Budapest 1986, 426, 432.p.
- (7) *Cennerné Wilhelm Gizella*: A magyar történelem képes forrásainak sajátosságai. Művészettörténeti Értesítő, 1984. 1-2.sz. 7.p.
- (8) *Rózsa György*: i.m., 9.p.
- (9) U.o., 14.p.
- (10) *Basics Beatrix*: A történelemábrázolás módjai és a Történelmi Képcsamok gyűjteménye. Művészettörténeti Értesítő, 1984. 1-2.sz. 12.p.
- (11) *Rózsa György*: i.m., 6.p.
- (12) *Márki Sándor*: Magyar Pantheon. Pozsony – Budapest, 1884, V.p.
- (13) U.o., X.p.
- (14) U.o., VII.p.
- (15) *Dolinay Gyula*: Történelmi Arczképcsarnok. Budapest, 1886, (5-6).p.
- (16) U.o., (14) és (6).p.
- (17) *Damo Jenő*: Ki kicsoda? Az erdélyi és bánági közélet lexikonja, Timisoara – Arad, 1931.(4).p.
- (18) *Várady Akác – Berey Géza*: Erdélyi monográfia. Satu Mare, 1931, 13-14.p.
- (19) Művészettörténeti Értesítő, 1984. 1-2.sz. 3.p.
- (20) *Cseh Gusztáv*: Hatvan főember. Budapest, 1988. 11.p.

RÓTH ANDRÁS LAJOS

A közösségi iskolák

A Perla című közösségfejlesztő folyóirat 1992. évi 4. száma programcikket közölt Lőrincz Csaba tollából A közösségi művelődés és a közösségi iskolák létrehozásának lehetőségei címmel. Ez volt a nyitány. Ma már négy ilyen iskola működik Magyarországon (az ötödiket most szervezik).

A gyökerek

Mindenekelőtt lássuk a történelmi gyökereket.: Egyesült Államok – 1935, a New Deal, a gazdasági válságból való kilábalás roosevelti politikájának harmadik esztendeje. *Charles Stewart Mott* autógyáros és *Frank Manley* testnevelőtanár egy Rotary Club-gyűlés után az ifjúság problémáiról, reménytelen jövőjéről vandalizmusról beszélget, s ennek a beszélgetésnek az eredményeként létrejön az első közösségi iskolaprogram *Segítsük az embereket, hogy segíthessenek magukon* címmel. A Mott Alapítvány 6000 dollárt adományozott Frank Manleynek, hogy megvalósítsa ezt a programot a Michigan állambeli Flin város állami iskoláiban. (Mint az alábbiakban kiderül: nem elsősorban iskolai oktatási programról van szó.

A következő húsz évben Flint a közösségi iskola és oktatási rendszer központjává vált. A Mott Alapítvány 1963-ban létrehozta az Egyesült Államok különböző egyetemeihez csatolt Községi Oktatási Központokat. Több egyetemen közösségi és felnőttoktatási fakultások is létrejöttek, melyeken a közösségi oktatás filozófiája, kutatásia és módszertana tudományos szintre emelkedett a különböző neves tudósok munkája nyomán. A

Nemzeti Közösségi Oktatási Központ – Flintben – a pedagógusok és közösségi szervezők kiképzését irányította. Az innen kikerülők közül – Manleyt, az első közösségi iskola direktorát, menedzserét követve – sok százan váltak az Egyesült Államok neves oktatási vezetőivé.

A modell

Mi is hát a közösségi iskola lényege? Idézzünk itt egy-két meghatározást:

„A közösségi oktatás olyan filozófiai elmélet, amelynek segítségével lehetőség nyílik oktatási igények kielégítésére a közösség minden tagja számára. Az iskolát mint irányító elemet használja fel, hogy összehozza a közösséget a problémák megoldása érdekében, pozitív közösségi érzést alakítson ki, javítson az életviszonyokon és egyben elindítson egy folyamatot a személyes élet legmagasabb értékeinek elérésére.” (*Minzey és Le Tarte: Közösségi oktatás: Programtól a folyamig, onnan a gyakorlatig. 1979.*)

John Goodlad szerint a közösségi oktatás „olyan természeti rendszer (ecosystem), amelyben az intézmények és szervezetek tudatában vannak az emberi tudás továbbá a szellemi és erkölcsi értékek képességek fejlesztését szolgáló programok létrehozásában vállalt felelősségüknek.

Az 1974-ben elfogadott Nemzeti Közösségi Oktatási Törvény hivatalosság tette a közösségi oktatási programokat. A Közösségi Oktatási Központok létrehozását az egyes államokban a nyolcvanas években a Nemzeti Oktatási lapítvány támogatta.

Az utóbbi években az alapítvány egy Nemzetközi Közösségi Oktatási Egyesület (International Community Education Association) és egyben különböző oktatási központok (Community Education Centers) létrehozását segítette, s így ezek nemzetközi hálózattá szerveződhetek. Mamintegy nyolcvan országban működnek közösségi iskolák.

E „mozgalom” a napjainkban világszerte nagyjából hasonló módon alakuló társadalmi-gazdasági körülmények között különösen fontosnak tartja, hogy az iskola az adott település oktatási, kulturális központjává váljon, és lehetőséget adjon a helyi lakosságnak, társadalmi szervezeteknek, munkahelyeknek, önkormányzatoknak és más intézményeknek, hogy érdektársak legyenek az oktatási és közösségi tevékenységekben.

A közösségi iskolák egyik legfontosabb célja a való élethez kapcsolódó tanmenet kialakítása. Az oktatás tükrözi a társadalom és közösség művelődési igényeit, s egyben lépést tart a fejlődéssel és ennek megfelelően képzzi a tanulókat. A szóban forgó intézmények tudatosan kiterjesztik az oktatást az iskola falain kívül és abba bevonják a szülőket és más szakembereket is. Elfogadják és a gyakorlatban is követik az az elméletet, hogy „mindenki tanár és mindenki tanuló.”

A közösségi iskola a felnőttoktatás valamennyi formáját elősegíti. Lehetőséget ad a szakoktatási, kereskedelmi, ipari szervezeteknek, főiskoláknak és egyetemeknek helyi programok létrehozására.

Hazai kísérletek

Ennyit az elméletről és a gyökerekről. Most pedig térjünk rá a hazai gyakorlatra. A Soros Alapítvány New York-i titkárságának igazgatója 1992 tavaszán a közösségi iskola iránti lehetséges igények felmérését kezemenyezte Magyarországon mint azon régióknak egy „reprezentatív” pontján, mely régió mostanság efféle (és sok másféle) „válságmenedzseflő technikák után kiált”.

Az Alapítvány a Mott Alapítvány által javasolt, s a közösségi oktatás elméletében és gyakorlatában egyaránt otthonos szaktanácsadót, Lőrincz Csabát kérte föl a felmérő és szervezőmunka irányítására. Az első közösségi iskolák az amerikai és kanadai modelleken alapuló, de a magyar iskolarendszerhez illeszthető – és az adott lakóközösség igényeinek kielégítésére alkalmas – formában indultak meg 1993-ban.

Jelentős eredményként könyvelhető el, hogy a közösségi oktatás fogalma és formája helyet kapott a magyar iskolarendszerben. Az első „lépcsőben” három helyen „épült rá” ilyen intézmény a sikeres pályázatot benyújtó általános iskolákra.

Budapesten elsőként a Bárczi Géza Közösségi Iskola nyílt meg a III. kerületben, a békásmegyeri lakótelepen, ahol túlnyomórészt alacsony jövedelmű családok élnek. A lakóközösségnek itt nagy szüksége van szociális és kulturális programokra.

A Petőfi Sándor Közösségi Iskola a román és az ukrán határ közelében fekvő kisváros, Csenger központjában kezdte meg működését. Itt az iskola szolgáltatásokat nyújt a mezőgazdasági ermeléssel foglalkozó lakosságnak több egymás mellett élő kultúrát szolgálva ezzel.

A Battyány Ilona Közösségi Iskola Cinkotán, falusias, peremvárosi környezetben működik, s a terület történelmi hagyományait ápolja.

Második lépcsőben Érden nyílt meg közösségi iskola, s egy további Hódmezővásárhelyen áll szervezés alatt. A hároméves projektidőszak végére a tervek szerint hét ilyen intézmény fog működni Magyarországon.

Kétségtelen, hogy van bizonyos hasonlóság a közösségi iskola és az általános művelődési központok (AMK-k) intézménytípusa között. Optimális esetben mindkettő ugyanazt tudja nyújtani a lakóközösségnek. Optimális eseten a jó személyi feltételeket éri, a jó személyi feltételeken pedig olyan személyiségeket, akik elégséges mértékben függetleníteni tudják magukat a mindenkori hivatalos intézményrendszertől...

A kettő közötti leglényegesebb különbséget alighanem a történeti dimenzióban tudjuk megragadni. Az AMK-modellt is nyugati példák ihlették ugyan, csak ez éppen olyan időpontban jelent meg Magyarországon, amikor az állami „túlhatalom” és az ebből következő túlszervezettség jellemezte a hazi társadalmat. Ekkoriban gyakori volt, hogy az állami bürokrácia útvesztőiben haltak el életteli helyi kezdeményezések.

A közösségi iskola modellje az állam „kivonulásának” időszakában bukkant föl, s így gáncsoskodásra éppúgy, mint támogatásra – az alapítványi szférán kívül – legföljebb az Önkormányzatok részéről számíthat. Életí és fejlődőképessége tehát – tekintve, hogy az amerikai alapítványok „inkubáero-segítségé” három évre terjed ki – lényegében a hazai civil társadalom fejlődésének függvénye.

Mert maga a modell – tartalmát nézve – működőképésnek látszik.

TRENCSÉNYI IMRE

Egy táncegyüttes emlékkönyvébe

A B. Együttes fennállásának sokadik évfordulóját ünnepli. Igazándiból méltó lenne a megnevezésre, vagyis az ünneplésre. Köszöntenem illene nékem is őket, a nemzedékeket nevelő koreográfus-pedagógusokat. Most is, az ünnepnapon csaknem háromszáz gyerek adott számot legjobb tudásáról és elhivatottságáról. Lám, itt a szinpadon a következő fél évszázad megannyi elkötelezett amatőr művésze. Nem ezt teszem. Nevüket most elrejttem. Mert az elemzésnek ők, a sokéves születésnapját ünneplő B. együttes csupán ürügyét adták. Így csak köszönöm nekik, hogy ünnepi szertartásukon alkalmat adtak némely dolgok végiggondolására.

A B. Együttes koncertjeinek lelkesült látogatója voltam vagy 15 évvel ezelőtt. A koreográfusok, a táncosok mind-mind nemzedéktársaim. A szinpadon – éreztem állandóan – nem csupán magukról, hanem rólam is szóltak. Azóta legendássá vált több darabjuk – ez talán még rekonstruálható – mozzanatról mozzanatra követte a magyarországi értelmiség derékhadának fejlődését, nem túlzás a szó – valamennyi értelemében – felnőtté válását. Hiszen ezekben a koreográfiákban – hiszen, most már el nem tagadhatom, egy néptáncgyüttesről van szó, a táncmozgalmat-alapítók egyikéről – jelent volt, olykor egyszerre volt jelen a felnőtté váló nemzedék személyes élete megannyi konfliktusa kitáncolva, s jelen voltak a változásokat hordozó-vajudó történelmi korszak kérdésfelte-